

De Drentse jaren van Pastoor Vroom

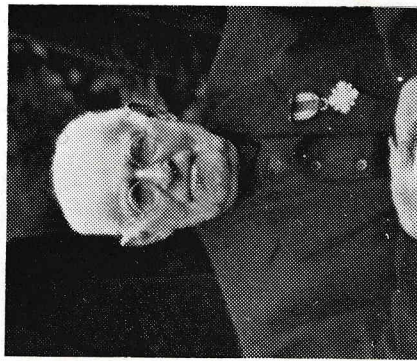
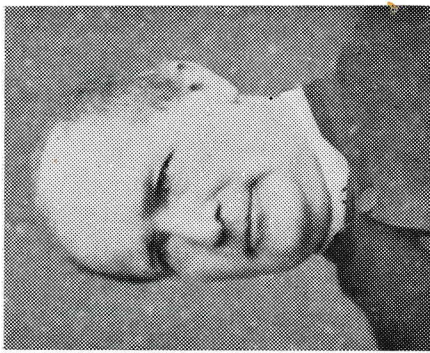
Pastoor Laurens Hindrik Albert Vroom was de tweede zoon van Bernardus Hinricus Vroom, doctor in de geneeskunde te Nieuwe Pekela. Zijn vader kwam uit een landbouwersgezin, dat al jaren te Oude Pekela had gewoond, zijn moeder, Anna Maria Carolina Agnes, stamde uit de koopmansfamilie Agnes te Schepsdorp, tegenover Lingen aan de Eems. De jonge Laurens, geboren op 25 November 1825, voltooide zijn studies aan het seminarie te Warmond en werd aldaar in 1850 priester gewijd. Na enige kapelaansplaatsen, het laatste te Ulft bij deken Nijkamp, werd hij benoemd tot pastoor te Erica op 14 September 1869, als opvolger van pastoor H. J. Boermans, die naar de Lutte was overgeplaatst. Hij was hiermede pastoor geworden van de toenmaals zwaarste parochie van het gehele aartsbisdom. Pastoor Vroom zou zich echter met heel zijn hart en heel zijn ziel geven aan zijn parochianen en voor hen doen, wat voor hun zieleheil noodzakelijk was. En één van deze noodzakelijkheden was een eigen parochie voor de opwoners van het Compascuum en omgeving, voor wie groot gevaar dreigde, dat ze wegens de grote afstanden over hopeloze wegen van God en godsdienst zouden vervreemden.

Reeds op 23 October 1869 ontving pastoor Vroom van deken J. G. van Santen, pastoor te Liederholthuis en deken van Zwolle, de verheugende mededeling, dat de aartsbisschop, mgr. Andreas Ignatius Schaeppman, het voornemen had, van Compascuum een rectoraat te maken, waarschijnlijk naar het voorbeeld van Zandberg en Stadsterapelkanaal. De rector zou dan te Erica verblijven en op Zon- en feestdagen de H. Mis opdragen en de H.H. Sacramenten toedienen te Compascuum. Vanzelfsprekend ging pastoor een der eerstvolgende dagen op nadere verkenning uit. Onbekend met het wijde veengebied nam hij kerkmeester Wehkamp mee. Er woei die dag een flinke sneeuwstorm. Koud, nat en afgemat schikten ze zich eindelijk, na een tocht van meer dan drie uur, bij Jan Berend Wilken, die zich in het centrum van het jonge Compascuum had gevestigd als herbergier, winkelier en boekweitboer, aan het haardvuur. Hier werd de aangelegenheid uitvoerig besproken. Pastoor kon aan den deken schrijven:

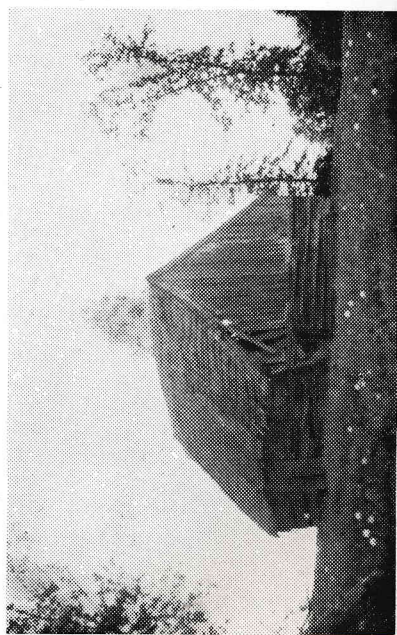
de geschiktste plaats voor de nieuwe kerk, die in de Emmer Veenen zal gebouwd worden, is het midden van het Compascuum en wel in de nabijheid van de school aan den weg, die van N. Dordrecht het Compascuum doorsnijdende tot aan de Pruisische grenzen loopt. . . .

In deze brief dringt hij er reeds op aan geen rectoraat, maar een parochie te stichten en hierbij Nieuw Dordrecht in te sluiten, omdat deze plaats dichterbij het Compascuum ligt dan bij Erica en er een betere verbinding mee heeft. Bij schrijven van 12 November 1869 werd echter door Utrecht, via den deken geantwoord, dat dit de goedkeuring van monsignieur niet kon wegdragen. De brief luidde:

Pastoor L. H. A. C. M. A. Vroom, die in opdracht van Mgr. A. I. Schaeppman, naast deken J. G. van Santen en J. B. Wilken het meest voor de oprichting van de parochie heeft gedaan

Jan Berend Wilken, geboren te Hebelmeer op 26 Februari 1836, kerkmeester onder deritien pastoors, bevestigd met de pauselijke onderscheiding „Pro Ecclesia et Pontifice“, overleden 30 Maart 1928.

De schuurkerk in haar tegenwoordige staat

Monseigneur de Aartsbisschop heeft mij opgedragen om UwEerwde te melden, dat het zijn verlangen is, de grenzen te hebben van het Compascuum zonder Nieuw Dordrecht, hetwelk vooralsnog bij N. Amsterdam moet blijven. Bij Monseigneur staat het plan vast, dat vooreerst zal worden begonnen met een rector, die de Kapel of Kerk, zooals die zal genoemd worden, vanuit N. Amsterdam zal bedienen, terwijl aan de kapel een kamer kan worden gebouwd om daar te kunnen logeren. Voor de huisvesting van den Rector zal u een vergoeding worden toegewezen. Wil mij spoedig die grenzen opgeven, omdat Monseigneur er haast mee schijnt te hebben, vermits ik in orders heb om u deze week nog te schrijven....

Pastoor Vroom gaf aan den deken per kerende post de gevraagde grenzen op, maar met dezelfde post ging er rechtstreeks een brief naar den aartsbisschop, waarin hij nog eens het gewenste van het samenvoegen van Nieuw Dordrecht en Compascuum bepleitte. Op deze brief is nooit antwoord gevolgd, of was in de oprichtingsbrief van 18 Januari 1873, waarbij *Compascuum met Nieuw Dordrecht* samen tot één nieuwe *parochie* werd verklaard, het antwoord vervat?

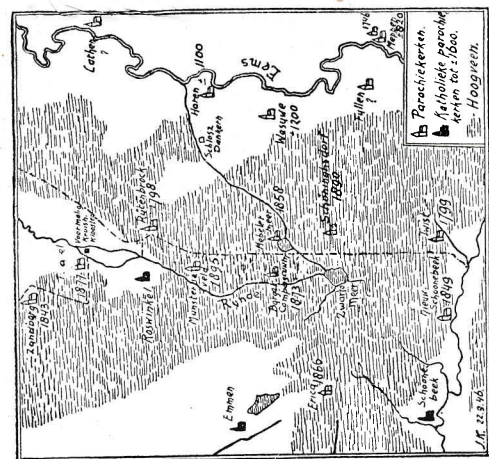
Er zou echter nog heel wat geschreven, gesproken en gereisd moeten worden, voor het zover was. Het eerste half jaar van 1870 lag de zaak stil. Mgr. Schaepman was te Rome om het Vaticaans Concilie mee te maken en de deken wachtte op goed weer. Half Juli bracht hij een bezoek aan Erica voor de jaarlijkse kerkvisitatie. Op Maandag 18 Juli maakte hij met den pastoor een uitstapje naar het Compascuum. De rit ging over Zuidbarge, Den Oever en Nieuw Dordrecht. Te Compascuum werd het uitgezeten terrein in ogenschouw genomen en contact gezocht met Jan Berend Wilken. Het terrein, ongeveer 11 bunder groot, een gedeelte van plaats 27, behoorde toe aan mr. A. W. van Holthe tot Echten, notaris te Assen. Wilken had acht bunder van deze zelfde plaats gekocht dan f 300,— per bunder en dacht, dat genoemde 11 bunder niet meer dan f 275,— zouden hoeven te kosten. Bij deze gelegenheid uitte hij het vermoeden, dat de parochie zeker de aankoop van één bunder voor haar rekening zou nemen en deed hij de belofte, persoonlijk ook een bunder te bekostigen. Verder kwam ter sprake, dat de grond misschien nog wel iets op kon brengen door het te beboekweiden....

In opgewekte stemming reisden de beide geestelijken na het oponthoud door naar Rütenbrock, waar zij pastoor Oldiges bezochten en diens nieuwe kerk bewonderden.

Liederholthuis, den 18den Augustus 1870.

Weleerw. Heer,

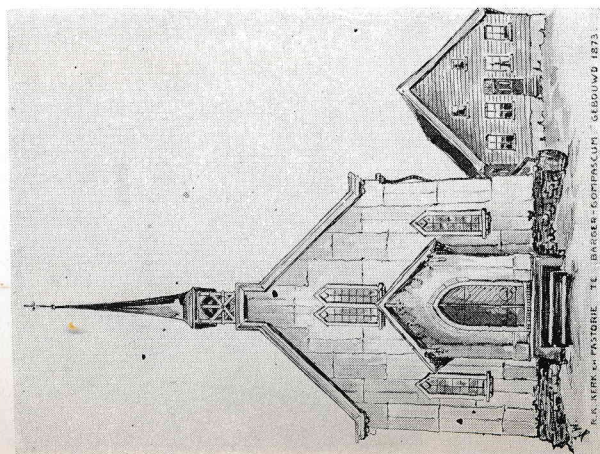
Gaarne zou ik willen weten, wat Wilken gedaan heeft 1e om de prijs te vernemen van de 11 bunder en de koopconditiën; 2e in hoeverre hij is geslaagd om drie bunder voor de pastorie gratis te bezorgen, en dan zou ik ook wel eens bepaald willen weten voor hoeveel geld en voor hoeveel jaren die grond tot branden kan worden verhuurd, hiervan natuurlijk uitgezonderd de drie bunder van de pastorie. Gelief te zorgen, dat voor dat ik UwEw. verlof heb gegeven, aan niemand die grond wordt aangeboden. Ik wensch dus de meest mogelijke inlichtingen te ontvangen. Hoe meer spoed er wordt gemaakt, zooveel te eer zal ook de beslissing van Monseigneur kunnen komen....

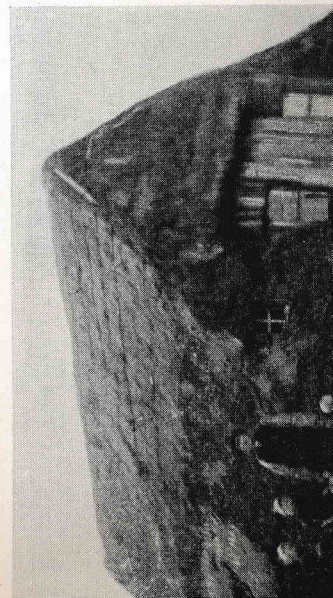
Situatieschets vóór de doortrekking van het Vanechtemskanaal, met de parochies, die voor 1900 werden gesticht.

Pastoor de Klaver

Het houten kerkje in het bos

„Keel“ uit het eerste begin. (Als rookuitgang dient nog een gat boven in de voor-gevel)

Bij het lezen van deze brief zal pastoor zich even de ogen hebben uitgewreven. Maar met het geduld, hem eigen, zette hij alles nog eens duidelijk uiteen:

1e. dat hij geen bepaalde lastgeving om de 11 bunder te kopen had ontvangen, maar dat het vermoedelijk de prijs van f 300,— per bunder niet zou te boven gaan;

2e. dat Wilken persoonlijk één bunder aanbood en de opgezetenen samen ook één bunder en dat men dacht, dat monseigneur de derde bunder zou aanbieden;

3e. dat de verhuuring ter boekweiting ten hoogste in 10 jaar f 125,— per bunder kon opbrengen.

Tegelijk vroeg hij toestemming het terrein te mogen aankopen.

Als antwoord hierop kwam bij schrijven van 26 Augustus 1870 van hoger hand de toestemming, dat Wilken de grond mocht gaan kopen op beraad. In buitengewoon goede stemming wandelde pastoor met deze brief zijn drie-urige wandeling naar Compasuum, om met Wilken de zaak te regelen. Deze, al even opgetogen, zette er dadelijk spoed achter en bracht op 2 September reeds het volgende briefje op de pastorie:

Van ondergeteekende is te koop een gedeelte van plaats 27 ten Oosten van Wilken, groot circa 1½ bunder voor driehondend gulden per bunder, te betalen 1e Mei 1871. Deze is geldig tot 1 October 1870.

A. W. van Holthe tot Echten.

Wilken had die dag een voetreis gemaakt van acht uur.

Pastoor berichtte dadelijk een en ander aan den deken, maar was een paar weken later persoonlijk te Liederholthuis om de zaak mondeling toe te lichten. Hoewel op bedeltocht voor zijn parochie Erica, was de zaak van het Compasuum nergens uit zijn gedachten. In Liederholthuis vernam hij, dat de heer D. D. Noordman, houthandelaar te Leiden, zwager van den deken, wel genegen was het gehele terrein aan te kopen. Als hij te Deventer is, schiet hem te binnen, dat de met mr. van Holthe tot Echten overeengekomen termijn bijna verstreken is. Daarom bericht hij dezen van daar uit, dat Wilken zijn rechten op hem heeft overgedragen en dat de koop definitief zal doorgaan. Weer terug te Erica ligt daar reeds het antwoord van den notaris, die op 6, 7 en 8 October te Emmen zal zijn. De achtste werd daar de koop gesloten. Nu wendde pastoor zich tot Utrecht, om te weten te komen op wiens naam het eigendomsrecht moest worden beschreven. Op Noordman of op de kerk? Een schrijven van Utrecht ontving hij op een volgende bedelreis te Steenvijkerwold, maar hij vond hierin geen antwoord op zijn vraag Ook de deken kon hem niet inlichten en dus besloot de pastoor het meest voor de hand liggende te doen en het eigendom te laten overschrijven op de kerk van Erica. Hij was van plan, de koopacte in orde te laten maken als de notaris in November weer te Emmen zijn zittingsdagen zou hebben. Volgens afspraak zou hij hiervan bericht krijgen. Dit bleef echter om een of andere onverklaarbare reden achterwege, en toen pastoor vernam, dat de notaris al te Emmen was geweest, was November al voor de grootste helft verstreken. Wat nu? Daar pastoor Vroom niet van treuzelen hield, besloot hij zelf naar Assen te gaan en stelde dit vast

op Vrijdag 2 December. Hij zond den notaris vroegtijdig bericht en toog al vroeg in de morgen op pad. Wat in 1870 een reis van Erica naar Assen betekende, kunnen we ons nu moeilijk meer indenken, wat het echter betekende op die 2e December van het jaar 1870 ondervond pastoor Vroom aan den lijve!

Hoopvol beklom pastoor tegen de middag de stoetreden van het notarishuis, om even later te horen, dat mijnheer pas in de loop van Zaterdag weer thuis zou zijn. Hierdoor niet van zijn stuk gebracht, maar dit, als zo vele andere dingen, weer nemende als een nieuw offertje ten gunste van de Emmer Veenen, wandelde hij kalmpjes een andere kant uit om zijn buurman, pastoor Brinninkmeijer, met een bezoek te vereren. Maar het zou nog erger worden. Het weer was omgeslagen en uit de loodgrijze lucht begon sneeuw te vallen. Toen hij, tegen vertrektijd van de diligence voor Gasselte-Statsskanaal, weer naar het spoorstation vertrok, lag de sneeuw reeds een halve voet dik en sneeuwde het nog steeds. Op het stationsplein vernam hij, dat de omnibus niet voor de aankomst van de Hollandse trein zou afreizen. En de „stoom” zou, vanwege de sneeuw, vermoedelijk een aanzienlijke vertraging hebben. Prettig was het vooruitzicht dus niet! Tegen donker was het eindelijk zover, dat de diligence afreed. De conducteur had naast den koetsier op de bok plaats genomen. Uit voorzorg, want er was geen weg van veld te onderscheiden. Nu eens viel het ene, dan het andere paard, dan weer allebei. Honderd keer moest de pastoor zich vastgrijpen om niet tegen zijn overbuurman, burgemeester Tijmes van Emmen, aan te botsen. Deze droeg stevige laarzen, die hij niet zien, maar met zijn lage pastoorschoenen soms terdege voelen kon. Eindelijk werd Gieten bereikt. Bij Braams aan de Brink hadden ze even gelegenheid een hartversterkerte te nemen. Intussen waren de paarden door verse vervangen en ging het op Gasselte aan, al even angstwekkend. Hier moesten zij er uit, om op eigen gelegenheid in Borger te komen. Voerman Koopmans bleek, ondanks het noodweer, bereid beide heren per wagen daar heen te brengen. Lubbi, te Borger, die niet meer op de terugkomst van den pastoor had gerekend, alhoewel deze des morgens nachtlogies had besproken, werd uit bed getrommeld. De burgemeester, die eigenlijk bij familie te Heeze, achter Borger, had willen logeren, besloot ook maar te blijven om 's anderendaags samen verder te kunnen reizen. De volgende morgen om acht uur werd er gestart, de burgemeester in zijn laarzen, de pastoor op zijn lage schoenen! Te Odoorn namen ze bij de wed. Mensing een korte rustpoos en een verversing. Pastoors kousen bleken reeds stuk te zijn en de voeten deden hem pijn. Te Emmen rustte hij bij den burgemeester nogmaals een tijdje uit. Eindelijk bereikte hij met bloedende voeten Erica en toonde zich ten zeerste ingenomen met de verse pannekoeken, die zijn trouwe huishoudster hem voorzette. Na zich verder wat opgetrist te hebben, doopte hij nog een pasgeborene en deed dezelfde avond het Lof, alsof er niets gebeurd was. . . . Op zijn bureau vond hij het schrijven van den notaris, dat deze op 2 December niet thuis was!

In het verhalen van bovenstaande reis naar Assen zijn we iets van de chronologische volgorde afgeweken. Op de 11e November namelijk had pastoor een brief van den deken ontvangen, waarin hij op last van monseigneur aan de bewoners van Compasuum enige voorstellen moest

doen in verband met de gekochte grond. Monseigneur wilde de grond onder goede leiding laten bewerken en voor de boekweit geschikt laten maken. De bisschop zou het zaad bekostigen, de mensen moesten gratis hun arbeid leveren en de opbrengst zou ten goede komen aan de te bouwen kerk.

De pastoor zag kans aan de Compascumers te berichten, dat hij ze op een bepaalde tijd allemaal weer bij Wilken verwachtte. Op de vergadering bleken sommigen bang, dat enkelen zich er af zouden schuiven, anderen zeiden, dat niet ieder er aan mee kon helpen, omdat niet ieder er verstand van had. Pastoor hoorde alles geduldig aan, maar zei ten slotte, dat hij het toch wel graag zo zag gebeuren, als de bisschop het voorstelde, als er althans niemand was, die iets beters wist. „Verhuren” werd er gemompeld en de vergadering nam het over: verhuren, zeker, dat zou misschien wel duizend gulden opbrengen. Daar het ook aan pastoor als het beste voorkwam, legde hij zich hierbij neer en berichtte dit aan den deken. Het antwoord op dit schrijven werd te Liederholt-huis gereed gemaakt op dezelfde dag, dat pastoor Vroom met bloedende voeten uit Assen terugkeerde, en dit antwoord was niet prettig. De deken vond, dat het bedrag van f 125,—, genoemd als opbrengst voor het verhuren ter beboekwetting, zoals door pastoor was geschreven in een brief van 31 Augustus, niet klopte met de opbrengst van f 1.000,— in totaal! Bovendien zou verhuren het nadeel hebben, dat men niet te allen tijde over de grond kon beschikken. Het was dus het beste alsnog aan het voorstel van monseigneur opnieuw alle aandacht te schenken. Pastoor beantwoordde deze brief, maar stelde hierbij zijn Compascumers in een zo gunstig mogelijk daglicht. Maar het werd er niet beter van. De aartsbisschop liet via den deken weten:

Aan het bouwen eener kerk in het Compascuum kan vooreerst niet gedacht worden. De katholieken, die aldaar wonen, hebben nog niet de minste blijk gegeven, dat ze voor de zaak eenig offer willen brengen. Sommigen hadden het voornemen te kennen gegeven één of twee bunders land te bekostigen, daarvan hoor ik verder niets. Thans weigeren zij, gratis het land te bewerken, terwijl de opbrengst uitsluitend zoude strekken ten bate der nieuwe gemeente, tot afbetaling van het aangekochte perceel, etc. Eerst moeten de kosten van aankoop zijn gedekt, voordat er van het bouwen eener kerk sprake kan zijn, en wat hebben die menschen voor het bouwen eener kerk, voor onderhoud van den pastoor aangeboden? Tot dusver niets.... of zoo te zeggen niets!

Dat was niet mals. Zo was het niet, dat wist de pastoor. Maar toch vond hij het niet onverklaarbaar, dat de aartsbisschop, onbekend met de situatie, een dergelijke indruk had gekregen. Het was het beste kalm te blijven en alles in het werk te stellen, de kwestie aan weerszijden in het reine te brengen. Het enige, wat hij onmiddellijk deed, was aan den deken te berichten, dat tussen Erica en Compascuum alles blank stond en het onmogelijk was spoedig het Compascuum te bereiken. Toch kreeg hij nog contact en werd afgesproken, dat de Compascumers op 19 December bij Wilken te zamen zouden komen. 's Morgens wachtte den pastoor echter eerst nog een begrafenis: een oude vrouw van Nieuw Dordrecht was het, die hij vier dagen geleden nog juist met veel moeite had kunnen bedienen. Maar het wachten duurde lang en de lijksstatie kwam uren te laat opdagen. Vier mannen droegen de kist, die met tou-

wen op een ladder was vastgebonden. Van onder tot boven was de kist met modder bespat; ze hadden nu eens het lijk gesleept, dan weer gedragen.... We twijfelen er niet aan, of pastoors ogen hebben zich met tranen gevuld en hij zal gedacht hebben aan den bisschop en den deken, die er geen idee van hadden, waarom hij de Compascumers nu nog niet in kennis kon stellen van hun brieven.

Gelukkig kon na een week (23 December) de zo noodzakelijke samenkomst plaats vinden. Pastoor verhaalt zelf een en ander als volgt:

„Velen waren aanwezig. De niet zeer bevallige brief werd voorgelezen, en „cum grano salis”, zooals de begeleidende brief van den deken het wilde, uitgelegd. Gaarne beken ik, dat ik zelf niet begreep, waardoor de Compascumers eene zoo strenge vermaning of berisping hadden verdiend. Maar ik las hem voor in den geest des afzenders aan de verblufte menigte, en stelde, na mijne wijze van zien bekend gemaakt te hebben en die van de aanwezigen vernomen te hebben, aan allen voor:

1o. om voor de betaling van drie bunders tegen 1 Mei e.k. te willen zorg dragen;

2o. om eveneens voor de omhaking der negen bunders te willen zorgen.

Wilken, die een bunders te geven beloofd had en zulks ook nooit had geweigerd, maar er ook niet, evenmin als de overigen, om was gevraagd, gaf openhartig de verzekering, dat met Mei de f 300,— zouden worden gestort. De gemeentenaren, die te zamen een bunders te betalen beloofd hadden, waren reeds sedert de eerste vergadering bezig met maandelijksche collecte te houden onder de ingezetenen, die ieder naar vermogen in vruchten, boekweit, etc., en geld het mogelijke bijdroegen. Nu per force de f 300,— of f 600,— met Mei aanwezig moesten zijn, werd mij gevraagd om, daar hunne krachten te kort schoten, eene collecte te mogen houden in het naburig Munsterland. Daar het geld werd geëischt en zij het niet leverden konden, zag ik in die wijze van requireeren voor het gestelde doel geen bezwaar, waarop dan besloten werd eene collecte te houden in Rütenbrock, Haren, Westuwe en Hebelmeer, misschien ook nog in eene andere aangrenzende gemeente.”

Met groot genoegen, omdat hij de Compascumers tegenover den deken en tegenover den aartsbisschop volkomen kon rehabiliteren, schreef de pastoor de zelfde dag nog zijn brieven naar Liederholt huis en Utrecht. Het antwoord kwam in Januari 1871. Over het hard bevroren veen was de reis naar het Compascuum betrekkelijk gemakkelijk en dus kondigde hij weer een grote vergadering aan op 16 Januari. Daar stelde hij allen er van in kennis, dat de bisschop zich verheugde over de werkelijke gang van zaken en dat deze nu hoopte, dat zij zo spoedig mogelijk de grond zouden gaan bewerken. Ook werd nog weer gesproken over de collecte in Duitsland. Pastoor beloofde, dat hij de pastoors en Vorsteher aldaar zou schrijven. Op 3 Februari is pastoor te Emmen om van den burgemeester een gezegeld attest te verkrijgen voor de collectanten. Dezelfde dag komt ook de koopprijs, groot f 3.291,—, betaald moeten zijn.

De maanden, die nog moesten verstrijken, vooraleer deze datum in het land was, gingen al te vlug voorbij. 't Was reeds April en nog wist pas-

toor niet, waarvan hij de koopsom zou moeten betalen. Herhaalde malen was er over gecorrespondeerd met Liederholthuis en Utrecht. Tenslotte hoefde pastoor slechts voor f 600,— in te staan, maar toch was het een pak van zijn hart toen de deken hem na de Congregatio Pastorum van 26 April een bedrag groot f 2.950,— ter hand stelde. De f 300,— van Wilken was al afgedragen; op 30 April bracht Feringa, een der collectanten, hem f 226,— van de parochianen. De f 74,— zouden zo gauw mogelijk komen, als de bewoners weer iets van hun boekweit hadden kunnen verkopen, wat ook werkelijk gebeurd is.

In elk geval, pastoor ging met een gerust hart op de 1e Mei naar Assen. In totaal gaf hij uit f 3.291,— + f 110,— voor onkosten. Het geld, dat hij overhield, stuurde hij plichtsgetrouw per aangetekende brief naar Utrecht.

In 1872 kwam de zaak van het Compascuum weinig vooruit. De collectes in Duitsland vorderden slecht, door officieel getreuzel van Pruisische zijde. De opwoners brachten nog weer f 150,— bijeen van al hun armoede en er werd over en weer gecorrespondeerd over het opmaken der grenscheidingsen. Monseigneur zelf, die ter gelegenheid van de toediening van het H. Vormsel op 23 Augustus te Coevorden was, kon pastoor geen nader nieuws mededelen. Toen werd pastoor ziek en hij vertrok naar het ouderlijk huis te Nieuwe Pekela, om daar weer op verhaal te komen. Door bemiddeling van deken Van Santen werd inmiddels diens zwager, de heer D. D. Noordman te Leiden, bereid gevonden effecten beschikbaar te stellen, die aan den toekomstigen pastoor, zolang er geen rijkstoelage werd toegekend, een jaarlijks inkomen zouden verzekeren van f 600,—. Nu stond er aan de feitelijke oprichting der parochie weinig meer in de weg. En zo kwam deze dan ook in de loop van het volgende jaar af. De oprichtingsbrief luidde:

Andreas Ignatius Schaeppman, etc., etc., etc.

Onder wijziging van het besluit van onzen doorl. Voorganger van den 13 Sept. 1866, No. 767 hebben wij krachtens de ons door de h. Stoel verleende macht bij acte van den 18en Januarij 1873 no. 62 eene nieuwe parochie opgericht, genaamd het

Compascuum.

Art. I. Er wordt in de gemeente Emmen eene nieuwe parochie opgericht, die de naam draagt van het *Compascuum* en gesteld wordt onder het patronaat van den Heiligen Joseph.

Art. II. De grenzen der nieuwe parochie zijn als volgt: ten Noorden. Het Weerdinger en het Roswinkel veen alsmede het Munstersche veld tot aan het bisdom Osnabrück en de pruisische grenzen.

ten Oosten. Het bisdom Osnabrück, de pruisische grenzen. ten Zuiden. De geprojecteerde Zuidelijke arm van het Hoogeveensche Kanaal tot op 2000 meter ten Oosten van de lijn, die van de Ellenbeek langs de weg voorbij Wesselink op den Zuidoostelijken hoek van de Zuidelijkste plaats van Nieuw Dordrecht zou loopen.

ten Westen. Vanaf het punt, 2000 meter ten oosten der rechte lijn op den Zuidwestelijken hoek van de Zuidelijkste plaats op Nieuw Dordrecht van hier ten Zuiden de Zuidelijkste plaats van Nieuw Dordrecht, ten Oosten langs de Oever en Angelsloot op de Emmer Schans tot aan het Weerdinger Veen.

Het Compascuum sluit dus binnen zijn grenzen: het Emmer Veen, het Emmer Compascuum, het Erfscheidenveen, het Smeulveen, het Oosterveld, het Barger Compascuum, Nieuw Dordrecht en het grootste deel der onverdeelde Noord- en Zuidbarger Veenen.

Art. III. Wij behouden ons voor zoodanige veranderingen en wijzigingen in de grenzen der parochie het Compascuum te brengen als wij noodzakelijk of nuttig zullen achten. Behoudens de omschrevene afnemings van een gedeelte der parochie van het Compascuum blijven de grenzen der parochie onder de titel van O. L. V. Onbevleete Ontvangenis te Nieuw Amsterdam dezelfde als vroeger.

N.B. Behalve datgene, wat N. Schoonebeek ontvangen heeft ten Zuiden van de Ellenbeek vanaf de Zuidelijke arm van de Hoogeveensche Vaart tot aan de Barger sloot en wat de Zandberg (ter Apel) verkreeg van het Munstersche Veld.

En zal deze onze acte van oprichting en afscheiding in de parochiekerk van N. Amsterdams worden afgekondigd onder al de vastgestelde H. Missen op den eersten Zondag na Paaschen genaamd Dom. in Albis 1873.

Gegeven te Utrecht, April 1873.

† A. I. SCHAEPPMAN.

Hiermede had pastoor Vroom zijn doel bereikt. Nog was niet alles gered, want als kerkgebouw zou voorlopig nog dienst doen een schuur van J. B. Wilken, die door dezen vrijwillig was aangeboden.

Op 17 April, Donderdag na Pasen, werd de nieuwbenoemde herder, Theodorus de Klaver, kapelaan te Kleinemeer, hier plechtig ingehaald. Dertig jonge Compascumers te paard maakten bij de ereboog op de grens van de parochie hun opwachting aan hun eersten pastoor, die over de Roswinkelweg van Zandberg zou komen. Met zijn socii, namelijk rector Ter Horst van Zandberg-Terapel, en diaken Groenhagen uit de Maten, stapte hij hier in het rijtuig van Jan Berend Wilken over, die hem daar in zijn functie van kerkmeester uit naam van de parochianen welkom heette. De andere kerkmeester was Johannes Herman Gebbeken (Büter). Over de veenweg ging het voort, langs de eenvoudige stulpjes, tot er een tweede ereboog opdoemde. Daar stonden pastoor Vroom, assistent Harperink van Erica, pastoor Wieging van Nieuw Schoonebeek en Vikar Ahrens van Hebelmeer. In de boog was te lezen:

WeLkoM De kLaVer VerLICht hier ChrIstenen.

Een chronogram, dat het jaartal 1873 gaf. Uit de menigte trad meester Van den Bosch naar voren. Hij hield een korte toespraak en zette daarna de schooljeugd aan het zingen. Te voet ging het toen verder naar de met stro gedekte noodkerk. Weer trof een schild aan de gevel het oog:

nUnC De kLaVer In VirentI CoMpasCUo. 1)

Nogmaals een chronogram met het jaartal 1873, dat evenals het andere ontworpen was door pastoor Vroom. Dit laatste schild was opgesierd met een krans van klaverblaadjes, een zinspeling op de naam van den pastoor. Hier heeft pastoor Vroom gesproken, waarna de heren geestelijken en daarna de parochianen de kerk van binnen en van buiten gingen opnemen. Bij Wilken werd er nog wat nagevierd door de mannen, de vrouwen gingen naar huis en de kinderen werden getraceerd in de school, zoals de notities van pastoor Vroom ons verhalen. . .

1) Nu is De Klaver in het groeiende Compascuum.